

Zemřela sociální historička Lenka Kalinová

Pět dní po svých devadesátých narozeninách nás 2. července 2014 navždy opustila sociální historička Lenka Kalinová, výjimečná už jen tím, že jako jedna z mála dokázala pregnantně propojovat historické a sociologické poznání. V šedesátých letech, kdy úzce spolupracovala s Pavlem Machoninem a jeho týmem, poskytovala tvůrcům stratifikačního modelu významná historická data, srovnání a korekce, později a vlastně úplně do konce svých dní úspěšně integrovala sociologické přístupy a poznatky do komplexních historických analýz. Na rozdíl od většiny historiků se nenechala svést „krásou detailu“ přemíru a její líčení sociálního vývoje české společnosti ve druhé polovině 20. století nikdy neztratilo ze zřetele makrosociální struktury a vývojové trendy detekované právě prostřednictvím sociologických metod.

© Archiv Zdeňka R. Nešpora

doc. PhDr. Lenka Kalinová, CSc.

Kalinová, před sňatkem Drumerová, nastoupila z rodinných a snad i dalších důvodů akademickou dráhu poměrně pozdě, teprve v polovině padesátých let jako studentka historie a pedagogiky na (tehdy rozdělené) Filosoficko-historické fakultě Karlovy univerzity. Po absolutoriu v roce 1959 se stala aspirantkou Institutu společenských věd ÚV KSČ, s nímž po dvou letech přešla do svazku Vysoké školy stranické. Od samého počátku tak byla svědkyní reformních komunistických snah, stejně jako úsilí Jaroslava Klofáče a dalších o „obnovu“ či spíše vznik nové české marxistické sociologie. Sama si přitom při zkoumání proměn postavení a struktury dělnictva v prvních letech po komunistickém převratu uvědomila, nakolik dobová ideologická kliše překrucovala realitu a jak vzdálená byla samotným dělníkům a jejich skutečným potřebám. Toto poznání Kalinovou nikdy neopustilo a přes všechny historické zvraty, kterými musela projít, zůstala přesvědčenou levicovou intelektuálkou.

Reformistický diskurs a struktury české společnosti šedesátých let, do nichž po obhájení kandidatury věd v roce 1965 vstoupila, Kalinovou vděčně přijaly. Nastoupila jako vědecká pracovnice do tehdejšího Ústavu dějin KSČ (od roku 1968 Československý ústav dějin socialismu) a zároveň začala spolupracovat s Pavlem Machoninem, v letech 1967–69 vedla tým historiků věnující se proměnám sociální struktury československé společnosti. Ve svých prvních publikacích prokázala neudržitelnost „oficiálního“ pohledu na „vítězství pracujícího lidu v Československu“: připomněla četné sociální problémy, jež zavádění sovětského modelu řízení

společnosti přineslo, a naopak úspěch předkomunistického systému sociálního zabezpečení, který se široce rozvinul zejména v prvních letech po druhé světové válce. Za tyto postoje přišla ovšem po pádu pražského jara odvěta: Kalinová byla vyškrtána z komunistické strany, její ústav byl zrušen a nalezení adekvátní odborné pozice se stalo téměř nemožným. Spolupracovala sice s týmem hospodářských dějin na Vysoké škole ekonomické, který vedl obdobně orientovaný Václav Průcha, víc jak deset let však mohlo jít jen o externí spolupráci. Na VŠE směla nastoupit teprve v roce 1981, podle dobových měřítek téměř v penzijním věku.

Touha po poznání a jeho předávání vedla Lenku Kalinovou k tomu, že na vlastní penzi fakticky rezignovala a snažila se postupně napravit, oč ji mocenský zásah konzervativních komunistů připravil. Od konce sedmdesátých a zejména v osmdesátých a devadesátých letech v ekonomických, historických i sociálněvědních časopisech a v řadě dalších publikací prezentovala výzkumy proměn postavení a charakteristik různých složek české společnosti druhé poloviny 20. století, věnovala se zaměstnanosti, vzdělávání, zdravotnictví, konkrétním i obecným otázkám sociální politiky. Na Vysoké škole ekonomické přitom působila do roku 1993, kdy se rovněž habilitovala, i po formálním pensionování však nadále vyučovala a nově začala spolupracovat s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR. Přes pokročilý věk v podmínkách svobodné společnosti zpracovala a publikovala svá stěžejní díla, dvě monografie shrnující sociální dějiny české společnosti ve druhé polovině 20. století: *Společenské proměny v čase socialistického experimentu* (Praha: Academia 2007; dílo pokrývá období 1945–69) a *Konec nadějí a nová očekávání* (Praha: Academia 2012; období 1969–93).

Díky neúnavné pílí, která ji i přes dlouhodobé závažné onemocnění provázela až do posledních dní, Lenka Kalinová dokázala navzdory vnějším restrikcím a nepřízní okolností završit své životní dílo. Cenné je především to, že zůstala věrná svému přesvědčení a současně se nebránila jiným pohledům a novým myšlenkám. I v posledních letech svého života sledovala aktuální odbornou produkci, včleňovala ji do svého díla a její autory, často o dvě nebo i tři generace mladší, povzbuzovala k akademické práci a kritickému uvažování nad sociálními otázkami v jejich historické i svrchovaně aktuální dimenzi. Lenka Kalinová neměla snadný život, byl to však život naplněný a naplňující, stejně jako její odborné dílo.

Zdeněk R. Nešpor